

NORRTÄLJE
KOMMUN

Handlingsplan förörenade områden Norrtälje kommun

4 oktober 2024

Slighögar Herräng

Innehållsförteckning

Handlingsplan förorenade områden.....	1
1. Bakgrund och Syfte	3
1.1 Vad är ett förorenat område?.....	3
1.2 Från branschklass till riskklass via identifiering och inventering.....	4
1.4 Lagstiftning och efterbehandlingsansvar.....	5
2. Uppföljning	6
3. Nulägesbeskrivning	6
3.1 Förekomst av förorenade områden.....	6
3.1.1 Tillsynsarbetet.....	7
3.1.2 Arbete med fysisk planering	8
3.2 Styrande prioriteringsgrunder	9
3.3 Kommunens ansvar för arbete med förorenade områden.....	9
4. Mål för arbetet med förorenade områden	10
4.1 Globala miljömål Agenda 2030 - FN:s globala hållbarhetsmål	10
4.2 Nationella miljömål	10
4.3 Regionala miljömål	11
4.4 Lokala miljömål.....	11
4.4.1 Översiktsplanen	11
4.4.2 Miljö- och klimatstrategi.....	12
4.4.3 Mätbara lokala mål.....	13
4.5 Den nationella tillsynsstrategin	13
5. Strategi.....	14
6. Aktivitetsplan fram till 2050	14
7. Resursbehov fram till 2050	14
8. Bilaga 1 till handlingsplan förorenade områden i Norrtälje kommun.....	17

1. Bakgrund och Syfte

I Norrtälje kommun har det historiskt bedrivits omfattande industriverksamhet med stor påverkan på närmiljön såsom exempelvis järn- och stålmanufaktur, gruvdrift, träimpregnering, småbåtshamnar, handelsträdgårdar och PFAS-förorenade områden. Förorenade områden till följd av tidigare miljöfarlig verksamhet kan utgöra en risk både för människor och för miljön. Det är av största vikt att utreda vilka områden som behöver prioriteras för åtgärd för att inte dessa miljögifter ska påverka vår miljö och våra invånares hälsa negativt. Typiska ämnen i förorenade områden är dioxiner, bekämpningsmedel, PFAS-ämnen, oljebaserade produkter, lösningsmedel och tungmetaller. En del ämnen blir kvar i markens ytskikt medan andra lakas ut till sjöar och vattendrag.

Denna handlingsplan beskriver statusen på de förorenade områden som finns inom Norrtälje kommun. Handlingsplanen ger även förslag på hur olika förorenade områden kan inventeras, undersökas och åtgärdas, förutsatt att Bygg- och miljönämnden beviljar resurser för detta arbete. Handlingsplanen syftar till att tydliggöra vilka strategiska och operativa prioriteringar som kan göras utgående från beviljade resurser och ansvarsområden. De mål och den tidsplan som kan uppnås med det egeninitierade tillsynsarbetet inom förorenade områden, beror på vilka resurser som Bygg- och miljönämnden beviljar för detta arbete. Handlingsplanen ska ge förutsättningar för ett mer strategiskt och systematiskt arbete för att uppnå miljömålen och då främst Giffri miljö kopplat till förorenade områden. Även behovsutredningen för tillsyn behöver uppdateras utgående från den förändrade handlingsplanen. Enligt den uppdaterade handlingsplanen behövs 4-5 heltidstjänster för egeninitierad tillsyn inom förorenade områden för att nå de nationella målen till 2050.

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Arbetet med förorenade områden berör flera av dessa mål, Giffri miljö, God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet. Miljö kvalitetsmålet Giffri miljö innebär att:

"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället, ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna."

För att uppnå de nationella miljömålen har de brutits ner till mål på olika nivåer, t.ex. preciseringar av miljö kvalitetsmål, etappmål, tillsynsmål, regionala tillsynsmål etc.

Regeringen har fastställt sex stycken preciseringar för miljö kvalitetsmålet Giffri miljö varav ett berör förorenade områden:

"Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön"

Ett nationellt mål är att alla förorenade områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön ska vara åtgärdade till år 2050.

1.1 Vad är ett förorenat område?

Ett förorenat område är en plats som är så förorenad att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. På ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga halten av ett ämne som förekommer naturligt i omgivningen. Området kan utgöras av mark, yt- och grundvatten, sediment och/eller byggnader och anläggningar.

1.2 Från branschklass till riskklass via identifiering och inventering

Arbetet med förorenade områden berör både länsstyrelsen, kommunen, verksamheter och fastighetsägare. Länsstyrelsen har identifierat och registrerat konstaterade eller potentiella förorenade områden i länet i en databas kallat EBH-stödet, där EBH står för Efterbehandling. De identifierade objekten i EBH-stödet är tilldelade en branschklass, detta innebär att det gjorts generella bedömningar utifrån de mest förekommande föroreningarna för den bransch som verksamheten tillhör.

Efter att ett potentiellt förorenade områden identifierats inträder inventeringsfasen som resulterar i att objekten blir tilldelade en riskklass. Det är främst verksamheter/områden som fått branschklass 1 och 2 som man går vidare med i inventeringsfasen. Detta för att göra arbetet ändamålsenligt och fokusera på de områden/verksamheter som riskerar att göra mest skada. Både länsstyrelsen och kommunen arbetar i inventeringsfasen. Regeln är att det är den behöriga tillsynsmyndigheten enligt miljöprövningsförordningen som inventerar och gör riskklassning. Ofta sker inventeringen genom att tillsynsmyndigheten ställer krav på ansvarig verksamhetsutövare att genomföra en inventering. Detta innebär att länsstyrelsen inventerar och gör riskklassning för pågående miljöfarliga verksamheter som är A och B-verksamheter och kommunen hanterar C- och U-verksamheter om tillsynen inte har överlåtit. Kommunen ansvarar för inventering och utredning av alla miljöfarliga verksamheter som lagts ner innan den 30 juni 1969.

Inventeringen och riskklassningen görs enligt MIFO-metodiken och delas in i två faser. MIFO fas 1 innebär att risken bedöms utifrån insamlade uppgifter från t ex en verksamhetsutövare, dvs en historisk inventering. Oftast sker ingen provtagning under fas 1 utan det är en historisk inventering. En initial riskklassning mellan 1 och 4 sätts, där riskklass 1 innebär mycket stor risk för människors hälsa och miljön och riskklass 4 innebär en liten risk. Återigen är det de objekten med störst risker (riskklass 1 och 2) som tillsynsmyndigheten går vidare med till nästa steg.

MIFO fas 2 omfattar en översiktlig undersökning och resulterar i en ny riskklassning. Efter undersökningarna kan det bli aktuellt med fördjupade undersökningar, riskbedömning samt vid behov efterbehandling i form av sanering eller annan åtgärd. Det är i första hand verksamhetsutövaren som står för kostnaden för sanering eller åtgärd. Om det inte finns någon ansvarig kvar att ställa krav på undersökning eller sanering på så kan bidrag sökas från Naturvårdsverket utifrån vissa kriterier.

Platser där riskerna bedöms som måttliga eller låga (riskklass 3 och 4) prioriteras normalt inte för vidare undersökningar eller åtgärder. Ändrad markanvändning kan dock innebära att även dessa platser behöver handläggas på grund av t ex detaljplane-, exploaterings- eller bygglovsprocessen.

MIFO-metodiken är i praktiken endast ett prioriteringsverktyg för att sälla ut de objekt som man vill arbeta med i första hand. Generellt så motsvaras MIFO fas 1 av en historisk inventering. En MIFO fas 2 innebär att översiktlig miljöteknisk markundersökning genomförs samt en riskklassning.

För bidragsärenden där det saknas någon ansvarig genomförs förstudie, huvudstudie, åtgärdsförbredande fas och slutligen åtgärdsfas. En förstudie omfattar ungefär samma moment som en MIFO fas 2. En huvudstudie är en fördjupad miljöteknisk markundersökning som inkluderar momenten riskbedömning, åtgärdsutredning samt riskvärdering.

Ett bra och viktigt verktyg för den egeninitierade tillsynen av förorenade områden är tillsyn av pågående miljöfarliga verksamheter, för Norrtälje kommuns del avser detta C- och U-verksamheter. Länsstyrelsen har tillsyn över A- och B-verksamheter om tillsynen inte har

överlåtits till kommunen. I Norrtälje kommun är tillsynen av A och B-verksamheter inte överlåten till kommunen utan denna tillsyn hanteras av länsstyrelsen. För pågående miljöfarliga verksamheter är det enklare att bedriva egeninitierad tillsyn, då de är i drift samt har rådighet. Praxis visar att det oftast är skäligt att ställa krav på en verksamhet som är i drift.

Vid tillsyn av C- och U-anläggningar kan det i många fall vara bra att förbyggande krav ställs på en handlingsplan för en befintlig verksamhet. Krav på handlingsplan ställs under den tid som en verksamhet är pågående. Det förutsätter att krav ställts tidigare på en översiktlig miljöteknisk markundersökning inkl riskbedömning. Kravet på handlingsplan används då det inte är möjligt att genomföra en sanering eftersom verksamheten är pågående. I handlingsplanen ställs krav på att beskriva föroreningssituationen samt hur frågan om markförorening ska hanteras vid t ex ombyggnation, schaktarbete eller nedläggning.

Vid tillsyn av objekt som av olika anledningar riskerar att inom kort läggas ner eller gå i konkurs kan det vara värdefullt att förlägga om en avvecklingsplan för en pågående nedläggning av en verksamhet. Avvecklingsplanen är tänkt att säkerställa att kemiska produkter och avfall hanteras på ett korrekt sätt samt att verksamhetsutövaren vid behov undersöker och åtgärdar eventuella föroreningar.

1.3 Tidigare och kommande arbete med förorenade områden i Norrtälje kommun

Norrtälje kommun har enligt länsstyrelsens EBH-databas ca 823 förorenade områden och det utgör ca 7 % av länets totalt ca 12 125 förorenade områden i Stockholms län. Det innebär att Norrtälje har näst flest förorenade områden i länet efter Stockholms kommun. På tredje plats i länet kommer Södertälje kommun med ca 613 förorenade områden. Det innebär att Norrtälje är en betydande och viktig kommun när det gäller förorenade områden sett till både antal och andel av länets förorenade områden. Endast en mindre del av de identifierade förorenade områdena bedöms vara aktuella att åtgärdas genom exploatering. Norrtälje kommun har en stor tillsynsskuld när det gäller egeninitierad tillsyn av förorenade områden, då inga specifika resurser har avsatts tidigare för egeninitierad tillsyn av förorenade områden.

1.4 Lagstiftning och efterbehandlingsansvar

Huvudprincipen i miljöbalken är att den som har förorenat ska stå för efterbehandling av förorenade områden (enligt PPP – polluter pays principle). Prioriterade områden bör därför utredas avseende ansvarsfrågan för att se om någon ansvarig finns för att finansiera eventuella efterbehandlingsåtgärder. Om ingen ansvarig finns kan kommuner eller andra myndigheter via länsstyrelsen ansöka om bidrag till sanering från Naturvårdsverket.

Länsstyrelsen har tillsynen på förorenade områden orsakade av tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter som upphört efter 30 juni 1969 eller är i drift, om inte tillsynsansvaret överlåtits till kommunen.

På samma sätt har kommunen ansvaret för tillsynen i fråga om föroreningsskador och andra miljöskador som orsakats av en verksamhet eller åtgärd som den kommunala nämnden har tillsynsansvaret för. Kommunen har även tillsynsansvar för verksamheter som upphört före 30 juni 1969. I vissa fall kan förorenade områden ha fler än en ansvarig tillsynsmyndighet. För dessa områden får tillsynsmyndigheterna komma överens om hur tillsynsansvaret ska fördelas.

2. Uppföljning

Handlingsplanen fastställs av Bygg- och miljönämnden och föreslås gälla för perioden 2025-2027. Det övergripande ansvaret för uppföljning, justering och revidering av handlingsplanen ligger på Bygg- och miljönämnden.

En handlingsplan för förorenade områden bör vara en handlingsplan för hela kommunens arbete med förorenade områden. Den bör då även inkludera arbete med förorenade områden förutom tillsyn, som utförs av övriga berörda förvaltningar, t ex plan- och fastighetsenheten, Mark- och exploateringskontoret.

I Handlingsplanen ingår prioriteringsgrunder, behov av resurser, ansvarsområden samt tidsplan utgående från tilldelade resurser för det egeninitierade arbetet med förorenade områden. Handlingsplanen är ett viktigt underlag för arbete med behovsutredning och tillsynsplan.

Till handlingsplanen finns en bifogad aktivitetsplan. Aktivitetsplanen behöver revideras och följas upp årligen. Detta sker lämpligen i samband med det årliga arbetet med revidering av behovsutredning och tillsynsplan för den övriga tillsynen. Aktivitetsplanen kommer att vara en del av Miljö- och hälsoskyddsenshetens behovsutredning och tillsynsplan. Uppföljning av aktivitetsplanen föreslås drivas av funktionen som förorenad mark-samordnare som föreslås i avsnitt 5.

3. Nulägesbeskrivning

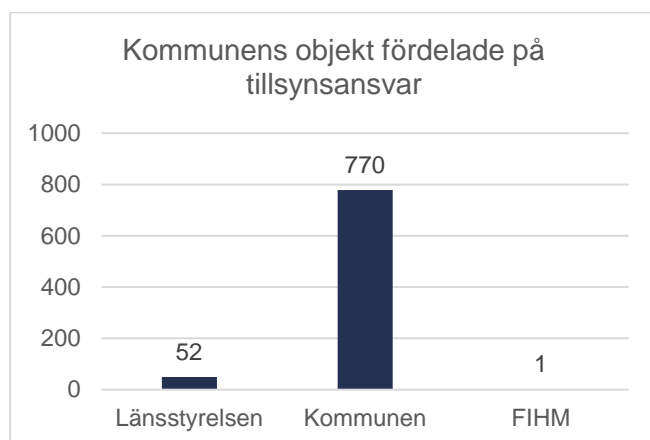
I hela Stockholms län finns cirka 12 125 identifierade förorenade områden, varav 823 i Norrtälje kommun. De prioriterade objekten i kommunen, de i riskklass 1 och 2 kan härledas till tidigare och pågående verksamhet av massa och pappersindustri, träimpregnering, samt järn-, stål- och manufaktur, plantskolor, ytbehandling av metaller och förorenade sediment. Andra förekommande objekt är t ex småbåtshamnar, handelsträdgårdar och PFAS-förorenade områden. De flesta av de förorenade områdena totalt i kommunen är relaterade till den före detta gruvindustrin.

3.1 Förekomst av förorenade områden

Länsstyrelsen registrerar information om förorenade områden i en databas, EBH-stödet. I databasen finns således 823 potentiellt eller konstaterat förorenade objekt registrerade i Norrtälje kommun. Förorenade objekt som inte ingår i ovanstående antal objekt är t ex pågående miljöfarliga verksamheter. Tillsynsansvaret för dessa objekt är fördelat på Länsstyrelsen i Stockholms län, Norrtälje kommun och Försvarsinspektören för hälsa- och miljö (FIHM). I en del fall är det oklart vem som har tillsynsansvaret och för dessa objekt utgår vi tillsvidare ifrån att det är kommunen som är tillsynsmyndighet. Förorenade objekt som tillkommer och inte ingår i ovanstående antal objekt är t ex pågående miljöfarliga verksamheter.

Av dessa 823 objekt är 770 objekt kommunens tillsynsansvar, 52 objekt är länsstyrelsens tillsynsansvar, 7 objekt har ett delat tillsynsansvar mellan länsstyrelsen och kommunen samt ett objekt är FIHM tillsynsansvar, se diagram 1.

Diagram 1

Av kommunens 770 tillsynsobjekt är 91 inventerade och riskklassade, övriga är enbart identifierade och branschklassade (BKL) vilket innebär att det inte finns lika mycket information om objekten och att risken endast bedömts översiktligt utifrån bransch. Fördelningen av de 770 riskklassade respektive branschklassade objekten som är kommunens tillsynsansvar framgår av tabell 1 nedan.

Tabell 1

Riskklass	1	2	3	4	Totalt antal
Riskklassade	16	35	46	5	102
Tillsynsansvar kommunen	13	31	42	5	91
Tillsynsansvar länsstyrelsen	3	4	4	0	11
Branschklass	1	2	3	4	
Endast branschklassade	15	262	340	103	720
Tillsynsansvar kommunen	15	243	334	87	679
Tillsynsansvar länsstyrelsen	0	19	6	16	41

3.1.1 Tillsynsarbetet

Ärenden avseende förorenade områden kan indelas i egeninitierade respektive händelsestyrda ärendetyper. Det egeninitierade tillsynsarbetet ska styras mot de prioriterade objekten, dvs riskklass 1 och 2 samt branschklass 1 och 2.

För objekt i riskklass 1 och 2 behöver en bedömning av om ansvar finns göras, genom en enklare ansvarskoll samt för vissa objekt en ansvarsutredning. Om ansvar finns så drivs ärendet vidare via krav på undersökning och provtagningsplan. Utgående från resultaten från utförda undersökningar, ställs sedan vid behov krav på åtgärder.

Om en ansvarsutredning visar att det inte finns någon ansvarig behöver en dialog med berörd enhet inom kommunen inledas för kommunens möjligheter att söka bidrag för utredning och åtgärd.

Den egeninitierade tillsynen har hittills inte blivit utförd på grund av att denna tillsyn inte har tillförts några specifika resurser.

Exempel på händelsestyrda ärenden och uppgifter som kräver resurser och handläggningstid:

- Anmälan om avhjälpandeåtgärd av förorenade områden (§ 28 förordning om miljö- och hälsoskydd)
- Exploateringsärenden
- Klagomål - masshantering
- Underrättelse av påträffad förorening, enligt 10 kap 11 § miljöbalken
- Granskning av detaljplaner i exploateringsärenden
- Utsläpp vid olyckor och tillsynsinsatser vid grävarbeten som påverkar förorenade område
- Uppdatering och rapportering till länsstyrelsen EBH-databas
- Underhåll och kvalitetssäkring av egna EBH-objekt
- Kompetensutveckling
- Frågor från allmänhet, verksamhetsutövare och mäklare
- Rådgivning till verksamhetsutövare och exploatörer
- Samverkan med andra avdelningar inom kommunen eller med andra miljökontor i andra kommuner

Antalet händelsestyrda ärenden uppgår årligen till cirka 60 ärenden.

I Verksamhetsplaneringen saknas ärendekategorin klagomål – masshantering som historiskt sett här tagit mycket tidsresurser i anspråk under ett flertal år för ett flertal ärenden. För denna typ av ärenden är det generellt svårt att ta betalt för nedlagd tillsynstid, eftersom det ofta saknas en ansvarig eller en ansvarig som kan betala.

3.1.2 Arbete med fysisk planering

Vid planläggning prövas om marken är lämplig för avsedd användning. Inom ramen för arbetet med nya eller ändrade detaljplaner behöver därför frågan om markföroreningar utredas. Om det finns misstanke om att mark, grundvatten och/eller dricksvatten kan vara förorenade görs miljötekniska markundersökningar under planprocessen och föroreningsituationen bedöms.

Innan startbesked för ny eller ändrad markanvändning tillåts inom planområdet ska området efterbehandlas om det finns ett sådant behov. Norrtälje kommun hanterar årligen cirka 10-20 detaljplaneärenden som berör förorenade områden.

Av objekten med riskklass 1 och 2 finns det ett flertal som ligger i områden som kan komma att exploateras inom en överskådlig framtid.

3.2 Styrande prioriteringsgrunder

I Norrtälje kommun finns ett stort antal förorenade områden. För att åstadkomma största möjliga miljönytta finns ett behov av att övergripande prioritera mellan dessa objekt. Följande prioriteringsgrunder har bedömts vara mest relevanta.

- Objekt i riskklass 1 och 2 och motsvarande samt objekt enligt aktivitetsplanen 8.1, tabell 3 och 4
- Objekt med föroreningar som har hög prioritet i tillsynsarbetet på grund av hälso- och miljöfarlighet, t ex, PFAS, kvicksilver, arsenik och dioxin
- Objekt som kan innebära ett hot mot människors hälsa, mot naturområden med stora skyddsvärden eller vattenförsörjningsintressen
- Objekt med föroreningar inom en viss bransch som t ex kemtvättar, brandövningsplatser och deponier
- Objekt inom ett riskområde för översvämning eller skred
- Objekt inom vattenskyddsområden (60 objekt)
- Nedlagda deponier där kommunen är verksamhetsutövare, (tre objekt).

3.3 Kommunens ansvar för arbete med förorenade områden

I Norrtälje kommun är arbetet med förorenade områden organiserat på följande sätt:

- Arbetet med de förorenade områdena sker i samarbete mellan berörda förvaltningar. Övergripande samordningsansvar ligger på Samhällsbyggnadskontoret.
- Miljö- och byggnämnden har ansvar för tillsynen genom miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.
- Fastighetsmyndigheten har ansvar för kommunens egna fastigheter.
- Planmyndigheten har ansvar för hantering inom fysisk planering.
- Mark- och exploateringsmyndigheten har ansvar för förorenade områden som kommunen har orsakat eller som kommunen äger.

Det är viktigt att de delar av kommunen som ansvarar för förorenade områden som ägs eller drivs av kommunen känner till vilka förorenade områden som de har ansvar för samt har övergripande kompetens inom området. Detta för att kunna arbeta riskbaserat med aktuella förorenade områden och planera för att genomföra nödvändiga undersökningar och åtgärder. Det är även viktigt att de som ansvarar för förorenade områden även begär resurser och budget för sina respektive förorenade områden inför kommande undersökningar och åtgärder.

Under 2024 fattades beslut om att Kommunstyrelsekontoret tar på sig huvudmannaskap för Edsbro masugnsområde.

Huvudmannaskap innebär att ha det juridiska ansvaret för genomförandet av ett efterbehandlingsprojekt till exempel undersökningar, utredningar och saneringsåtgärder.

Exempel på uppgifter som ingår i ett huvudmannaskap:

- Söka bidrag hos länsstyrelsen
- Acceptera villkor enligt bidragsbeslut från länsstyrelsen
- Ansvara för projektets ekonomi (innefattar budgetering, planering, uppföljning och redovisning)
- Upphandla eventuella konsulter som hjälper till med projektet (projektledare)
- Upphandla utredningskonsulter/entreprenörer (kan även vara projektledaren som gör det)
- Slutredovisa projektet till länsstyrelsen

4. Mål för arbetet med förorenade områden

Bygg- och miljönämndens arbete med förorenade områden utgår ifrån de globala, nationellt och regionalt uppsatta miljömålen, samt den nationella tillsynsstrategin för förorenade områden. Inom Norrtälje kommuns organisation finns även lokala miljömål som ska vägleda kommunens övriga miljöarbete.

4.1 Globala miljömål

Agenda 2030 - FN:s globala hållbarhetsmål

Agenda 2030 innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling. Miljömålet Giffri Miljö och arbetet med förorenade områden kopplar tydligt till flera av målen.

<https://www.globalamalen.se/>

4.2 Nationella miljömål

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Arbetet med förorenade områden berör flera av dessa mål, Giffri miljö, God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet.

Miljö kvalitetsmålet Giffri miljö innebär att:

“Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället, ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

För att uppnå de nationella miljömålen har de brutits ner till mål på olika nivåer, t.ex. preciseringar av miljö kvalitetsmål, etappmål, tillsynsmål, regionala tillsynsmål etc.

Regeringen har fastställt sex stycken preciseringar för miljö kvalitetsmålet Giffri miljö varav ett berör förorenade områden:

"Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön"

Ett nationellt mål är att alla förorenade områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön ska vara åtgärdade till år 2050.

4.3 Regionala miljömål

Inom Stockholms län är sex av de nationella miljömålen prioriterade i nuläget. Dessa är Giffri miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv och En god bebyggd miljö. Stockholm är en region med snabbt växande befolkning vilket resulterar i ett ökat bostadsbyggande och utökad infrastruktur.

Det regionala målet för sanering av förorenade områden i Stockholms län:

Alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas

I Länsstyrelsens handlingsplan för tillsyn av förorenade områden 2024–2026 har två övergripande mål för tillsynen av förorenade områden formulerats enligt nedan.

- Tillsynen bedrivs i en takt som möjliggör att den egeninitierade tillsynen av återkommande tillsynsobjekt i form av förorenade områden orsakade av nedlagda miljöfarliga verksamheter kan avslutas under 2050.
- Genom tillsyn får Länsstyrelsen pågående miljöfarliga verksamheter att undersöka och vid behov avhjälpa sina förorenade områden.

De övergripande målen är uppdelade i ett antal delmål som beskrivs vidare i handlingsplanen. Delmålen fungerar som indikatorer för måluppfyllelse till dessa.

Länsstyrelsen tar fram en tillsynsvägledningsplan varje år som beskriver hur myndigheten ska bedriva vägledning i tillsynsfrågor avseende förorenade områden. Exempel på tillsynsvägledning är t ex insatser för att ge stöd och råd till operativa tillsynsmyndigheter genom kommunbesök, handläggarrträffar inom förorenade områden samt Mälarlänsutbildningen vilken är en gemensam utbildning för kommunerna i Mälarlänen, Dalarnas och Gotlands län.

Länsstyrelsen har en handlingsplan för tillsyn av förorenade områden 2024-2026. Den beskriver föroreningssituationen i länet och anger t ex de objekt där länsstyrelsen har tillsynsansvaret eller där länsstyrelsen och kommunen har ett delat tillsynsansvar.

4.4 Lokala miljömål

Norrtälje kommun har ett flertal styrdokument som i sin tur har anknytande mål som berör kommunens arbete inom förorenade områden.

4.4.1 Översiktsplanen

Enligt gällande Översiktsplan 2040 fungerar Norrtälje kommuns planering och bygglovgivning förebyggande för att skydda invånarna från hälsorisker kopplade till föroreningar. Arbete med en ny översiktsplan pågår och Översiktsplan 2050 har under våren 2024 varit ute på granskning. Målsättningen är att Översiktsplan 2050 kommer att antas under början av år 2025. Vidare anger Översiktsplanen 2040 att Länsstyrelsen och kommunen arbetar med att inventera och risklassa misstänkt förorenade områden.

Detta egeninitierade arbete med inventering, riskklassning samt krav på undersökningar och åtgärder av förorenade områden, har hittills inte tilldelats några resurser.

Vidare anges att det är viktigt att lokalisera föroreningar i områden med förhöjda översvämningsrisker och vid behov åtgärda eftersom vattenmassorna kan bidra till spridning av föroreningar. I översiktsplanen framgår det att innan all planläggning av ny exploatering behöver riskerna för föroreningar undersökas. Sanering av förorenade områden bör ske innan ny eller ändrad markanvändning tillåts. Slutligen anges att föroreningsrisken bör beaktas vid alla ingrepp i banvallar.

4.4.2 Miljö- och klimatstrategi

Kommunen har tagit fram en Miljö- och klimatstrategi för Norrtälje kommun som ska styra kommunens miljö- och klimatarbete. Strategin beskriver vad som ska åstadkommas till år 2030 och klargöra prioriterade åtgärdsområden för att leva upp till den av kommunfullmäktige beslutade ambitionsnivån. Enligt Miljö- och klimatstrategin ska Norrtälje kommun arbeta för att minimera riskerna för att invånarna och miljön skadas av kemikalier. Ett område som identifieras i strategin är förorenade områden. Prioriterade åtgärder enligt Miljö- och klimatstrategin är enligt nedan:

Utred kommunens förorenade mark. Ta fram en handlingsplan inklusive behovsutredning för förorenad mark. Handlingsplanen ska tydliggöra mål för arbetet med förorenade områden och tidsplan för de aktiviteter som behöver genomföras, vilka prioriteringar som ska göras, vilka våra ansvarsområden är samt vilka resurser som ska användas.

En handlingsplan har tagits fram, men inga resurser har tilldelats för egeninitierad tillsyn inom förorenade områden. Utan tilldelade resurser är det inte heller möjligt att göra prioriteringar.

Prioritera tillsyn. Påbörja egeninitierad tillsyn av förorenade områden även där ingen exploatering planeras. Områden med riskklass 1 och 2 prioriteras. Målet är att utreda om områdena utgör en risk för människors hälsa och miljö och därefter ställa krav på åtgärder om det är motiverat.

Inga resurser har tilldelats för egeninitierad tillsyn inom förorenade områden. Utan tilldelade resurser är det inte heller möjligt att prioritera objekt med riskklass 1 och 2.

Bidrag för utredningar och åtgärder. Söka bidragsmedel för utredningar och åtgärder av förorenad mark där ingen juridisk ansvarig för föroreningen kan åläggas.

För att söka bidragsmedel för utredningar och åtgärder krävs att någon del av kommunen tar på sig ett huvudmannaskap, avseende att driva utredningar och åtgärder samt ansöka om bidragsmedel.

Exploatering ger möjlighet till åtgärder. Passa på att genomföra efterbehandlingsåtgärder (sanering) i samband med om- och nybyggnationer inom kommunal mark. Både kostnad, resursförbrukning och störning minskar om byggnation och efterbehandling sker samordnat.

Ökad kunskap. Förbättra kunskapen om när och hur förorenade massor kan återanvändas.

Målbilden för 2030 anges under - önskat läge 2030 - och anger följande avseende förorenade områden:

Kommunen, som markägare, exploatör och tillsynsmyndighet, arbetar löpande för att förorenade områden ska inventeras, riskbedömas och efterbehandlas på lämpligt sätt. Vi

ställer krav på åtgärder om så är motiverat för att skydda människor eller miljön för exponering av farliga ämnen. Det långsiktiga målet är att åtgärderna görs i så stor utsträckning att de förorenade områdena i kommunen inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön.

Förutom vid exploatering, har inga resurser tilldelats för att arbeta med egeninitierad tillsyn eller kravställning skett avseende inventering, undersökning, riskbedömning och efterbehandling av förorenad mark.

4.4.3 Mätbara lokala mål

Förslag på lokala delmål för Norrtälje att arbeta med inom det nationella målet att alla förorenade områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön ska vara åtgärdade till år 2050 är att:

- år 2027 är 44 objekt i branschklass 1 och 2 inventerade och riskklassade (Motsvarande tabell 3 och 4 i aktivitetsplanen 8.1)
- År 2030 är samtliga objekt i branschklass 1 och 2 inventerade och riskklassade
- År 2035 är minst 25 procent av områdena med riskklass 1 och minst 15 procent av områdena med riskklass 2 åtgärdade
- år 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade, dvs områden i riskklass 1 och 2)

4.5 Den nationella tillsynsstrategin

I Naturvårdsverkets nationella strategi för tillsyn finns för förorenade områden fokusområdet, Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2. Syftet med den nationella strategin är att öka tillsynen inom områden som ur ett nationellt perspektiv är extra angelägna under strategins period.

Effektmål

- Tillsynsmyndigheterna har tillräcklig förmåga och kunskap att kunna bedriva tillsyn av prioriterade förorenade områden.
- Samtliga tillsynsmyndigheter bedriver aktivt tillsyn utifrån en fastställd handlingsplan eller motsvarande styrdokument.

Åtgärds mål

Tillsynsmyndigheter har senast år 2025 utifrån länsstyrelsernas strategipaket upprättat handlingsplaner eller motsvarande styrdokument för tillsyn av prioriterade förorenade områden.

Mål för tillsynsaktiviteter

Samtliga tillsynsmyndigheter med tillsynsansvar över objekt i riskklass 1 och 2 har minst ett aktivt ärende om avhjälpande av föroreningsskada. Antalet pågående ärenden bör relateras till antalet prioriterade objekt som tillsynsmyndigheten ansvarar för.

Operativa mål

- Tillsynsmyndigheten har till den 31 december 2027 ökat antalet objekt i riskklass 1 och 2 som har ett utrett ansvar.
- Tillsynsmyndigheten har under strategins period ställt krav på undersökning och/eller avhjälpande av riskklass 1 och 2 objekt.

5. Strategi

För att kunna nå föreslagna lokala mål och för att arbeta aktivt mot att nå miljömålet giffri miljö kommer Norrtälje kommun att arbeta enligt följande strategi.

- Kommunen ska bidra till att minska spridningen av föroreningar från förorenade områden.
- Kommunens berörda förvaltningar ska upprätthålla kompetens och rekrytera för att ha kompetens inom förorenade områden.
- Inom kommunen ska kunskapsspridning och delning av information om förorenade områden ske mellan och inom berörda förvaltningar.
- Kommunen behöver vara aktiv när det gäller att ansöka om bidragsmedel och agera huvudman för utredningar och åtgärder där ansvarig saknas

Förslag: Inrätta en central funktion som samordnare för förorenad mark med uppgift att t ex driva och följa upp arbete med handlingsplanen inkl aktivitetsplan och driva att kommunen tar på sig huvudmannaskap för bidragsfinansierade undersökningar och åtgärder inom förorenade områden. Även följande områden bör ingå:

-3.1.1 Tillsynsarbete

-3.1.2 Fysisk planering

-3.3 Kommunens ansvar för arbete med förorenade områden

-4.4.1 Kommunens uppgifter enligt översiktsplan

-4.4.2 Kommunens uppgifter enligt Miljö- och klimatstrategin

Förslag: Avsätt resurser för upphandling av miljöjurist för juridiskt stöd för kvalitetssäkring av ansvarsutredningar, krav på undersökningar och åtgärder samt för stöd vid överklaganden, motsvarande 100h per år för perioden 2025-2027.

6. Aktivitetsplan fram till 2050

För att kunna nå det slutliga målet med arbetet med förorenade områden till år 2050 bedöms följande aktiviteter behöva genomföras.

Aktiviteter enligt tabell 2

7. Resursbehov fram till 2050

Det sammanlagda resursbehovet för att uppfylla det nationella målet att alla prioriterade förorenade områden ska vara åtgärdade senast 2050, har bedömts uppgå till 4-5 heltidstjänster.

Den egeninitierade tillsynen av förorenade områden har under en lång tid inte tilldelats några resurser och i praktiken har det inte lagts någon tid på egeninitierad tillsyn. En omvärldsbevakning där vi har tittat på länsstyrelsernas och andra kommuners arbete med förorenade områden har gjorts för att uppskatta det framtida resurs- och tidsbehovet för den egeninitierade tillsynen.

Arbetet med förorenade områden är resurskrävande och vi uppskattar att det tar mellan 2-10 år från att ansvarsutredning startats till att efterbehandling är avslutad. I vissa fall kan det ta ännu längre tid pga omfattande undersökningar och överklaganden. Arbetet med inventering och riskklassning av branschklassade objekt kommer sannolikt att medföra en ökning av objekten i riskklass 1 och 2.

Resursbehovet för inventering och riskklassning av objekten i branschklass (BKL) 1 och 2 uppskattas till 30 timmar per objekt. Det innebär att resursbehovet för detta är 8 760 timmar totalt. Fördelat på 14 år blir det 626 timmar/år.

Om alla objekt som har branschklass 1 och 2 efter genomförd inventering får riskklass 1 eller 2 innebär det att de prioriterade objekten kommer att uppgå till 328 stycken.

Resursbehovet för åtgärder av objekt i riskklass 1 och 2 uppskattas till 300 timmar per objekt fördelat på ansvarsutredning 60 timmar, undersökningsskede 120 timmar, ansvarsutredning åtgärder 40 timmar och åtgärdsskede 80 timmar. Det innebär att om alla riskklass 1 och 2 ska åtgärdas senast 2050 är resursbehovet för detta 101 910 timmar totalt. Fördelat på 25 år från och med 2025 blir det 4076 timmar/år. Eftersom det har gått några år sedan handlingsplanen antogs 2021, så har behovet av resurser per år ökat på grund av att tillgänglig åtgärdsstid fram till 2050 blivit kortare.

För att det nationella målet att alla prioriterade områden ska vara åtgärdade senast 2050 skall kunna uppnås bedömer kommunen totalt sett att resursbehovet för egeninitierat arbete med förorenade områden uppgår till 4702 timmar/år = 4,3 tjänster. Önskvärt hade dock varit att ha en något högre målsättning som medför en buffert på några år i förhållande till de nationella målen. Det finns inte resurser avsatta för detta i behovsutredningen för 2025-2027 och nationellt är målsättningen att detta ska vara utfört till år 2050.

För att kunna nå det slutliga målet med arbetet med förorenade områden till år 2050 bedöms följande aktiviteter behöva genomföras.

Tabell 2

Behovsutredning Egeninitierade aktiviteter fram till 2050			
Aktiviteter	Antal objekt	Tidsåtgång per objekt el. ärende	Tidsåtgång
Inventering och riskklassning av BKL 1 och 2	292	30 h	8760h
Ansvarsutredning Riskklass 1 och 2	54	60 h	3240h
Undersökningar Riskklass 1 och 2	54	120 h	6480h
Ansvarsutredning åtgärder Riskklass 1 och 2	54	40 h	2160h
Åtgärder Riskklass 1 och 2	54	80 h	4320h
Ansvarsutredning Riskklass 1 och 2	285	30 h	8550h
Undersökningar Riskklass 1 och 2	285	120 h	34200h
Ansvarsutredning åtgärder Riskklass 1 och 2	285	40 h	11400h
Händelsestyrda aktiviteter			

Anmälan om EBH	10	30 h	300h/år
Underrättelse om påträffad förorening	30	4 h	120h/år
Olje-kemolyckor	6	10 h	60h/år
Klagomål - masshantering	20-30	-	1000h/år
Exploateringsärenden	10-20	15 h	300h
Uppdatering och rapportering till länsstyrelsen			80h/år
Underhåll och kvalitetssäkring	-	-	40h/år
Kompetensutveckling	-	-	100/år
Övriga frågor från allmänhet och VU	-	-	100/år

8. Bilaga 1 till handlingsplan förorenade områden i Norrtälje kommun

8.1 Aktivitetsplan

Nedanstående aktivitetsplan för perioden 2025-2027 utgår från att resurser tilldelas det egeninitierade arbetet inom förorenade områden (inventeringar, ansvarsutredningar, riskklassningar, utredningar och åtgärder) motsvarande två heltidstjänster. Det innebär att resurser tilldelas enligt aktivitetsplan totalt 6600h motsvarande 2200h/år för perioden 2025-2027, där en heltidstjänst motsvarar ca 1100h/år. Denna aktivitetsplan bör uppdateras årligen och gälla för en treårsperiod.

Tid för egeninitierat arbete med förorenade områden enligt nedanstående tabeller omfattar följande:

År	Antal timmar för egeninitierat arbete
2025	1740
2026	1860
2027	2000

Tidsåtgång ca 100-200h per heltidstjänst och år för arbete relaterat till bidragsstyrt arbete och bidragsprojekt under 2025-2027. Vidare är tidsåtgången för kompetensutveckling beräknad till 100-150h per heltidstjänst och år.

Genomförs om resurser tillkommer totalt 480h:

Ansvarsutredning för 8 av 8 objekt

MIFO fas 2 och fördjupad miljöteknisk undersökning) för 4 av 8 objekt

Generell tidsåtgång per ansvarsutredning 60h per objekt

Generell tidsåtgång för MIFO FAS 2 60h och fördjupad undersökning 60h

Kommunstyrelsekontoret kommer att ha huvudmannaskap för bidragsfinansierade undersökningar och åtgärder för Edsbro masungsområde from 2025.

Tidsåtgång ca 100-200h per år för arbete relaterat till bidragsprojekt under år 1-3

Tabell 1: Objekt i Norrtälje kommun med riskklass 1

Objekt ID	Objekt	Antal objekt	Status - nästa steg	Genomförs om resurser tillkommer (h)	Genomförande tid om resurser tillkommer
		4	Ansvarsutredning	240	År 1
130693	Sågverk Östra Ledinge				
130695	Trävarufirma Pousette				
130697	Bergshamra såg				
130699	Rånäs såg				

		2	MIFO fas 2	120	År 1
		2	Fördjupad miljöteknisk undersökning	120	År 2
		4	Ansvarsutredning	240	År 2
130793	Celsinge varv Solinge				
130799	Spillersboda varv				
130953	Borgö varv				
194086	Sediment Singöfjärden Herräng				
		2	MIFO fas 2	120	År 2
		2	Fördjupad miljöteknisk undersökning	120	År 3
Totalt (h)				960	

**Genomförs om resurser tillkommer totalt 1680h
Ansvarsutredning 15 av 26 objekt**

MIFO fas 2 och fördjupad miljöteknisk undersökning) för 7 av 26 objekt

Generell tidsåtgång per ansvarsutredning 60h per objekt

Generell tidsåtgång för krav på MIFO FAS 2 60h och fördjupad undersökning 60h

T ex Tomta såg – ansvar utrett – bidragsprojekt -saknar huvudmannaskap

Tidsåtgång ca 100-200h per år för arbete relaterat till bidragsprojekt under år 1-3

Tabell 2: Objekt i Norrtälje kommun med riskklass 2

	Antal objekt	Status- nästa steg	Genomförs om resurser tillkommer (h)	Genomförd tid om resurser tillkommer
	6	Ansvarsutredning	360	År 1
	3	MIFO fas 2	180	År 1
	3	Fördjupad miljöteknisk undersökning	180	År 2
	6	Ansvarsutredning	360	År 2
	3	MIFO fas 2	180	År 2
	3	Fördjupad miljöteknisk undersökning	180	År 3
	3	Ansvarsutredning	180	År 3
	1	MIFO fas 2	60	År 3
		(Fördjupad miljöteknisk undersökning		År 4)
Totalt (h)			1680	

Genomförs om resurser tillkommer totalt 1800h

Genomför Ansvarskoll – (ansvarsutredning), riskklassning samt krav på MIFO fas 2 för 15 av 15 objekt

Tidsåtgång per ansvarskoll (ansvarsutredning) 20h per objekt

Tidsåtgång för riskklassning 40h per objekt (inkl ansvarskoll)

Tidsåtgång MIFO fas 2 (översiktlig miljöteknisk markundersökning) 60h per objekt

Tabell 3: Objekt i Norrtälje kommun med branschklass 1

	Anläggning/anläggningstyp	Antal objekt	Status – nästa steg	Genomförs om resurser tillkommer (h)	Genomförande tid om resurser tillkommer
	Gruvor och upplag	7	Riskklassning och ansvarskoll	280	År 1
		7	MIFO fas 2	420	År 1
	Gruvor och upplag	3	Riskklassning och ansvarskoll	120	År 2
		3	MIFO fas 2	180	År 2
		5	Riskklassning och ansvarskoll	200	År 3
	Gruvor och upplag	2			
	Norrtäljeviken sediment				
	Trafikolycka (dieselutsläpp)				
	Norrtälje Gevärsfaktori				
		5	MIFO fas 2	300	År 3
Total tid (h)				1500h	

Genomförs om resurser tillkommer (1160h)
Genomför riskklassning av 29 av 262 objekt enligt nedan.

Genomför ansvarskoll (ansvarsutredning) samt riskklassning eller krav på undersökningar vid 100% ansvar för följande branscher i prioritetsordning:

Generell tidsåtgång för ansvarskoll 20h per objekt.
Generell tidsåtgång för riskklassning inkl ansvarskoll 40 h per objekt.

Ett alternativ är att riskklassning enligt branschklass och vidare krav på åtgärder motsvarande MIFO fas 2, motsvarande 40h per objekt.

Tabell 4: Objekt i Norrtälje kommun inom branschklass 2

Anläggningstyp	Antal objekt	Anläggningsnamn	Genomförs om resurser tillkommer	Genomförande tid om resurser tillkommer
Brandövningsplatser	2 st		80h	År 1
Kemtvätt	6 st		240h	År 2
Deponier	21 st (varav 11 st industrideponier)		840h	År 3
Småbåtshamnar	11 st			
Totalt			1160h	

Prioritetsordning

1. Brandövningsplaster 2 st
2. Kemtvättar 6 st (+pågående Roslagstvätt)
3. Deponier 22 st ej kommunala (varav 11 industrideponier)
4. Småbåtshamnar 11 st
5. Övriga branscher

Övriga branscher
(Drivmedelshantering 86 st (SPIMFAB 21 st)
Sågverk med doppning 5 st
Garverier 2 st
Plantskolor 5 st)

**Genomför MIFO fas 1 och 2 samt krav på åtgärder för 3 av 3 objekt
Genomförs om resurser tillkommer totalt 360h**

3 stycken nedlagda kommunala deponier där kommunen är tillsynsmyndighet

Tabell 5: Nedlagda deponier som är kommunens tillsynsobjekt

Anläggningsnamn	Fastighetsbeteckning	Bransch	Status – nästa steg	Genomförs om resurser tillkommer (360h)	Genomförandetid om resurser tillkommer
Granvägstippen	Skärsta 1:185	Icke farligt och farligt avfall	Identifiering klar MIFO fas 1	40	År 1
Utvägstippen	Räfsja 1:7 Tälje 3:1	Icke farligt och farligt avfall	Identifiering klar MIFO fas 1 (Ingen åtgärd behövs?)	40	År 1
Rimbotippen	Rimbo-Vallby 5:77 Rimbo-Vallby 5:78 Rimbo-Vallby 5:91	Icke farligt och farligt avfall	Identifiering klar MIFO fas 1	40	År 1
Granvägstippen Utvägstippen Rimbotippen			MIFO 2	120	År 2
Granvägstippen Utvägstippen Rimbotippen			Åtgärder	120	År 3
Totalt				360h	

Tabell 6: Pågående miljöfarliga verksamheter (C- och U-verksamheter) som är kommunens tillsynsobjekt

Utifrån tilldelning av tid motsvarande två heltidstjänster under 2025-2027, så räcker fördelade resurser inte till för denna typ av objekt, dvs 0h på dessa objekt.

Identifiering, registrering och branschklassning tidsåtgång per objekt 40h per objekt

Alternativt gör riskklassning direkt utgående från aktuell branschklass, t ex riskklass generellt för t ex deponier och bensinstationer med påföljande krav på MIFO fas 2 (grundläggande miljöteknisk undersökning). Detta beräknas ta ca 40 h per objekt och avfallsanläggningar prioriteras i första hand.

Antalet pågående C-verksamheter är ca 128 objekt.

Branscher - verksamheter med många objekt:

-Avfallsanläggningar	30 objekt
-Bensinstation/drivmedelshantering	32 objekt
-Avloppsreningsverk	21 objekt
-Skjutbanor	12 objekt

Tabell 7: Händelsestyrda aktiviteter

Aktivitet	Bedömd tidsåtgång/aktivitet (h)	Bedömt antal/år	Total tid (h)/år
Exploateringsärenden	15	10-20	300
Anmälningensärenden sanering § 28 Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet	30	10	300
Underrättelse om påträffad förorening 10 kap § 11 miljöbalken	30	4	120
Klagomål - masshantering			X
Uppdatering av generell branschklassning 1-4 enligt Naturvårdsverkets lista			klart
Uppdatering och rapportering till länsstyrelsen	-	-	80
Underhåll och kvalitetssäkring	-	-	40
Kompetensutveckling	-	-	100
Övriga frågor från allmänhet och VU	-	-	100

8.2 Resursbehov

Två heltidstjänster och aktiviteter enligt aktivitetsplan 8.1.

8.3 Mål

Övergripande mål

-År 2027 är 44 objekt i branschklass 1 och 2 inventerade och riskklassade

-År 2030 är samtliga objekt i branschklass 1 och 2 inventerade och riskklassade

-År 2035 är minst 25 procent av områdena med riskklass 1 och minst 15 procent av områdena med riskklass 2 åtgärdade

-År 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade, dvs områden i riskklass 1 och 2)

Detaljerade mål

Aktiviteter enligt bilaga 1 och tabell 1-6.